

Motion

1982/83: 888

Stig Josefson och Gunilla André

Bekämpande av den ekonomiska brottsligheten

INLEDNING

Utredningsarbetet

Ekonomisk brottslighet är ingen ny företeelse i Sverige även om den uppmärksammats mer på senare år. Några mer omfattande åtgärder mot denna brottslighet hade ej vidtagits när den icke-socialistiska regeringen tillträdde i september 1976. Det var först när regeringen i juli 1977 gav brottsförebyggande rådet (BRÅ) i uppdrag att se över den organiserade och ekonomiska brottsligheten som den första egentliga regeringsåtgärden vidtogs. BRÅ redovisade i september samma år överväganden och förslag för hur översynen skulle bedrivas. I december beslutade regeringen att ge BRÅ uppdraget att utföra lagstiftningsöversynen samt att ställa resurser i form av fler kvalificerade jurister till rådets förfogande.

Arbetet har bedrivits i olika arbetsgrupper under ledning av en styrgrupp med brett parlamentariskt deltagande. BRÅ har på detta område lagt fram ett stort antal förslag. Fram till nu har 21 promemorier med förslag mot den ekonomiska och organiserade brottsligheten presenterats. I de allra flesta fall har också BRÅ:s förslag lett till lagstiftning. Bland dem som helt eller delvis lett till lagstiftning i enlighet med förslagen kan följande nämnas:

- Sakhäleri (PM 1978: 1)
 - Revisors verksamhet (PM 1978: 2)
 - Åtalsprövning vid vållande av kroppsskada m. m. (PM 1978: 7)
 - Aktiebolagslagen – förstärkt skydd för det bundna kapitalet (PM 1979: 5)
 - Kriminalisering av föroreningar av miljön m. m. (PM 1979: 6)
 - Advokatverksamhet (PM 1979: 8)
 - Likvidationsförfarande enligt aktiebolagslagen (PM 1980: 1)
 - Informationsutbyte mellan myndigheter – en lägesrapport (PM 1980: 4)
- Även många traditionella utredningar har haft till uppgift att arbeta med detta område. Bland de viktigaste kan nämnas:
- Nya bolagsregler m. m. (SOU 1978: 67)
 - Konkurs och rätten att idka näring (SOU 1979: 13)
 - Företags obestånd II. Rekonstruktioner, revisionsfrågor m. m. (SOU 1981: 37)

- Ett effektivare vite (SOU 1982: 21)

Bland departementspromemorior märks:

- Den grå arbetskraften och skattekontrollen (Ds B 1980: 10)

- Skattekontroll av leverantörer till stat och kommun (Ds B 1982: 1)
- Översyn av mervärdesskatten (Ds B 1982: 2)

En rad utredningar arbetar med att ta fram förslag till åtgärder på olika delområden. Vi har här:

- Traktamentsbeskattningssakkunniga (B 1978: 02)
- Kommittén om underskottsavdrag (B 1980: 05)
- Skatteinskrivningsutredningen (B 1981: 02)
- Miljöskadeutredningen (Ju 1978: 08)
- Utredningen om skydd för företagshemligheter (Ju 1979: 09)
- Näringsförbudskommittén (Ju 1980: 03)

De traditionella utredningarna har också i de allra flesta fall lett till lagstiftning eller organisationsförändringar.

Trettiotal lagstiftningsprojekt

Det rör sig om så mycket som ett trettiotal större lagstiftningsprojekt som genomförts under de senaste sex åren. Ingripande ändringar har gjorts i hyreslagstiftningen, valutalagstiftningen, konkurslagstiftningen, skattelagstiftningen, tulllagstiftningen samt lagstiftningen om yrkesmässig trafik och miljöskydd. Utöver dessa större projekt har flera ändringar gjorts i brottsbalken beträffande häleri, vissa arbetsmiljöbrott, dobbleri och miljöbrott. Nya lagar har tillkommit, lagstiftningen om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, om säkerhet för skattefordringar och om utredning i utländska skatteärenden samt lagarna om finansbolag och handel med begagnade varor. Slutligen är ej att förglomma lagen om skatteflykt och den nya utskönningsbalken. Det är inte bara på det rena lagstiftningsområdet som skärpningar genomförts, också stora organisatoriska förändringar har företagits. Inom polisen har en helt ny organisation skapats med ekonomiska rotlar. Dessa har behörighet att verka över polisdistriktsgränserna. Också taxerings- och exekutionsområdet har omorganiserats. Numera pågår också ett omfattande samarbete mellan de myndigheter som i sin verksamhet har att arbeta med den ekonomiska brottsligheten. Detta arbete äger rum såväl på central och regional som på lokal nivå och har även fått till följd att betydande insatser gjorts från enskilda kommuners sida.

Behandlingen vid 1981/82 års riksmöte

Satsningen på att bekämpa denna typ av brottslighet har fortsatt under innevarande budgetår. I budgetproposition 1982/83: 100 föreslogs inrättandet av fyra nya ekonomiska rotlar och att fyra tjänster som kvalificerade ekonomer skulle tillföras polisväsendet för utredningar i komplicerade ärenden. Riksdagen biföll detta förslag.

Även när det gäller lagstiftningen fattades ett flertal beslut under föregående riksmöte. Bland de viktiga kan följande nämnas:

Bestämmelse om försvararjäv infördes i rättegångsbalken (prop. 1981/82: 57). En person får därigenom inte vara försvarare om han eller hon haft uppdrag åt den misstänkte eller ekonomiska förbindelser med denne om detta minskar hans förmåga att med nit och omsorg ta till vara den misstänktes rätt. Beslutet tillkom på grundval av en promemoria från brottsförebyggande rådet. Den var föranledd av påståenden om att vissa advokater skulle vara engagerade i den ekonomiska brottsligheten.

Ändringar i brottsbalkens 36 kapitel om förverkande av egendom m. m. genomfördes (prop. 1981/82: 142). Härigenom blev det möjligt att förverka sådana företagsekonomiska vinster som har uppkommit hos näringsidkare till följd av att brott har begåtts i utövningen av deras verksamhet.

Straffet för bokföringsbrott skärptes med verkan fr. o. m. den 1 juli 1982 (1981/82: 85). Skärpningen genomfördes för att mer effektivt hindra att bokföringsskyldigheten åsidosätts. Genom beslutet är det nu möjligt att väcka åtal för bokföringsbrott även om den bokföringsskyldige inte gått i konkurs eller något liknande inträffat.

Kvalificerad revisor skall i framtiden finnas i alla aktiebolag (prop. 1981/82: 171). Regeln innebär att alla aktiebolag skall ha auktoriserad eller godkänd revisor fr. o. m. 1 januari i år. För äldre företag gäller en övergångsbestämmelse som säger att kravet skall vara uppfyllt fr. o. m. 1988.

En ny konkurrenslag har trätt i kraft 1 januari i år (1981/82: 64). Marknadsdomstolen har härigenom fått möjlighet att vid vite förbjuda olika former av konkurrensbegränsande förfaranden. Vidare har ett system för kontroll av företagsförvärv (fusionskontroll) införts. Straffen för brott mot förbudet mot bruttoprissättning och anbudskarteller skärptes också.

På skatteområdet har förutom de direkta effekter som marginalsattesänkningen och begränsningen av underskottsavdragens skattemässiga värde får på skatteundandragandet, hårdare kontroll av momsmitare, samordning av preskriptionsreglerna för skattefordringar samt skyldighet att specificera utgiftsräntor i självdeklarationen beslutats under året.

Särskild samrådsgrupp

Som synes har den lagstiftningsöversyn som genomförts under senare år både genom den särskilda arbetsgruppen inom BRÅ och i form av traditionellt utredande lett till att ett omfattande beslutsunderlag har tagits fram. En rad frågor har redovisats och redan varit föremål för behandling i regering och riksdag och åtskilliga andra var i varierande grad klara för att tas upp till beslut.

Från och med 1982 beslöts att inrätta en särskild samrådsgrupp inom regeringskansliet för att samordna de olika departementens arbete på området. I och med detta beslut avvecklades den särskilda styrgruppen inom BRÅ, och det omedelbara ansvaret för lagstiftningsarbetet lades över

på den interdepartementala gruppen. Avsikten med den särskilda arbetsgruppen inom BRÅ har inte varit att något permanent organ skulle inrättas utan det var i högsta grad rimligt att efter det omfattande arbete som utförts pröva en annan organisatorisk uppbyggnad. Det utredningsmaterial som framtagits av arbetsgruppen inom BRÅ var en god grund för att fortsätta arbetet, samordnat med annat lagstiftningsarbete.

Arbetet i samrådsgruppen har fungerat väl inte minst därför att kunskaperna om resp. departements pågående utredningsarbete har kunnat spridas. Den ekonomiska brottsligheten är inte begränsad till enbart justitie- och budgetdepartementens verksamhetsområde utan även flera av de övriga departementen är i hög grad berörda.

Vakuum i utredningsarbetet

Det är mot bakgrund av det omfattande arbete som bedrivits under de sex icke-socialistiska regeringsåren och den under förra året genomförda omorganisationen djupt olyckligt att den nytillträdde socialdemokratiska regeringen beslutat tillsätta en särskild kommission för att arbeta med frågan. Genom detta beslut har ett helt onödigt vakuum i utredningsarbetet uppkommit samtidigt som arbetet med de förslag som redan framtagits fördröjs. Det är helt uppenbart att det finns andra motiv bakom inrättandet av kommissionen än att så snabbt och effektivt som möjligt fortsätta arbetet mot denna form av brottslighet. I sin iver att visa på handlingskraft och kompetens har regeringen på detta såväl som på flera andra områden låtit den sakliga sidan av problemet få stå tillbaka för kortsiktiga massmediala effekter. Om arbetet fått fortsätta i samrådsgruppen hade inte nya ekonomiska resurser behövt tas i anspråk utan arbetet hade kunnat bedrivas inom regeringskansliet med där tillgängliga resurser. Det är till stor skada för arbetet med att bekämpa den ekonomiska brottsligheten, att den socialdemokratiska regeringen väljer att använda samhällets begränsade resurser till en i vissa avseenden överflödigt utredningsverksamhet i stället för att ytterligare förstärka resurser till polis, åklagares och domstolars rättsliga åtgärder mot brottslingarna.

INRIKTNINGEN AV DET FORTSÄTTA ARBETET MOT EKONOMISK BROTTSLIGHET

Allmänt

Begreppet ekonomisk brottslighet har inte någon klar avgränsning. Det förekommer inte i lagstiftningen och saknar strikt juridisk innebörd. Det finns dock en ganska betydande enighet om den huvudsakliga innebörden. I justitieutskottets betänkande (1980/81: 21) Ekonomisk brottslighet ger man följande definition:

Enligt den beskrivning av begreppet som de brottsbekämpande myndigheterna, dvs. i första hand polis- och åklagarmyndigheterna, använder, bör till ekonomisk brottslighet räknas först och främst sådan kriminalitet som har ekonomisk vinning som direkt motiv. Härutöver skall brottsligheten för att betraktas som ekonomisk kriminalitet ha en kontinuerlig karaktär, bedrivas på ett systematiskt sätt och förövas inom ramen för näringsverksamhet som i sig inte är kriminaliserad men som i det enskilda fallet utgör själva grunden för de kriminella handlingarna.

De ekonomiska brotten anses ofta vara av kvalificerad art i den mening- en att de enskilda brotten har stor omfattning, rör stora samhälleliga värden eller drabbar grupper av enskilda. Brotten är i regel svåra att uppdaga och beivra. Som exempel på vad som brukar hänföras till ekonomisk brottslighet i här avsedd mening kan nämnas brott som skattebedrägerier, valutabrott, bedrägerier och gäldenärsbrott.

Den ekonomiska brottsligheten har, framför allt på skatteområdet, kommit att nå en allt större omfattning i vårt samhälle. Detta har kunnat ske utan att det väckt särskilt stor uppmärksamhet. Att problemet inte uppmärksammas är en följd av att denna typ av brott inte drabbar den enskilde som individ utan alla i samhället kollektivt. Vid ett traditionellt brott som t.ex. lägenhetsinbrott finns det alltid någon drabbad som kan göra anmälan till polisen. Men när ett skattebrott har begåtts uppkommer ingen direkt märkbar effekt för den enskilde individen.

Det har också i skydd av den allmänna debatten om vårt höga skatte- tryck kommit att frodas en moral som säger att den som kan också har mer eller mindre rätt att undandra sig skattskyldighet för alla inkomster. Detta är en utveckling som vi ser mycket allvarligt på och som med all kraft måste stävjas.

Det är allmänna fördömandet av de grova fallen av ekonomisk brottslig- het är dock fortfarande mycket kraftig. Det krävs från många håll i sam- hällsdebatten att kraftåtgärder skall sättas in i bekämpningsarbetet. Det är enligt vår uppfattning också viktigt att så sker. Om inte detta blir fallet föreligger det en stor fara att samhällsmoralen kan komma att luckras upp. Allt fler människor kan komma att finna det förenligt med sina värderingar att utföra grovt brottsliga handlingar.

Det är angeläget att den lagstiftning som införts under de senaste åren nu följs av konkreta rättsliga åtgärder. Det får inte vara så att lagstiftnings- takten blir så hög att det rättsliga maskineriet inte hänger med. Enligt vår uppfattning är den väsentligaste uppgiften på detta område f. n. att få den gällande lagstiftningen att fungera som ett verksamt medel i kampen mot de ekonomiska brotten. I övrigt vill vi anföra följande om inriktningen av det fortsatta arbetet.

A. Forskning om orsaker och effekter

För att framgångsrikt kunna bekämpa den ekonomiska brottsligheten erfordras ökade kunskaper om orsaker och effekter av densamma. F. n.

finns det endast mycket ofullständiga redovisningar av den totala omfattningen och effekterna av den svarta ekonomin. Effekterna av denna typ av kriminalitet är inte enbart ekonomiska. Ett flertal effekter som inte är av direkt ekonomisk natur kan anges.

I en promemoria berörde BRÅ följande effekter, vilka utgör exempel på både ekonomiska och icke-ekonomiska skadeverkningar. Den första effekten gällde att konkurrensförhållandena påverkas och produktionsstrukturen snedvrids. Den andra effekten gällde den allt större övergången till improduktivt arbete i form av sökande efter kryphål och sätt att undandra verksamheten från den vanliga vita marknaden. Den tredje effekten gällde konsekvenserna för inkomstfördelningen. Den fjärde effekten gällde verkningarna på det allmännas ekonomi. Man pekade även på de långsiktiga effekterna som den ekonomiska brottsligheten får på solidariteten och den allmänna samhällsmoralen i vårt land.

En annan allvarlig effekt av ekonomisk brottslighet är den risk som de seriösa företagen är utsatta för genom att många anställda föredrar att gå ut på den mer lönsamma svarta marknaden. Många kanske inte slutar helt utan endast minskar sin arbetstid. Detta skapar i sin tur irritation och olust bland dem som arbetar kvar på vanligt sätt.

Orsakerna till ekonomisk brottslighet är mycket sparsamt undersökta. Enbart vissa generella kartläggningar av den sociologiska bakgrunden till kriminalitet finns redovisade. Förmodligen är inte de faktorer som påverkar den traditionella brottslingens handlingar helt relevanta för denna typ av brott. De ekonomiska brotten är i allmänhet ganska väl övervägda och är inte beroende av tillfälligheter. En amerikansk forskare, Edgar L. Frige, anför som orsak bristande samhällssolidaritet. Denna uttyds som medborgarnas förtroende för samhällets institutioner och för den grundläggande rättvisan i samhället.

Många som deltar i debatten på detta område anser att det enbart är det stora skattetrycket som orsakar den ekonomiska brottsligheten. Lösningen på problemet skulle då vara radikalt sänkta skatter. Att problemet är så enkelt är knappast fallet. Ett bra undersökningstillfälle av denna orsakstyp erbjuder sig dock genom den skattereform som nu genomförs. Med sänkta marginalskatter till 50% bör, om skattetrycket är boven i dramat, den del av den ekonomiska brottsligheten som består i arbetsbyten, kvittolösa transaktioner, traktamentsfiffel m. m. minska drastiskt.

Enligt vår uppfattning är det en mycket angelägen uppgift att genomföra en mer omfattande forskning om orsakerna till och effekterna av den ekonomiska brottsligheten. För att möjliggöra rätt inriktning av de åtgärder som vidtas erfordras ytterligare kunskaper i dessa avseenden. Det finns en klar risk att om inte bättre kunskaper skaffas om orsaker och effekter, de beslut som tas får ett annat resultat än vad som avsetts.

B. Självkontrollerande system

Hitintills har lagstiftningsarbetet framför allt inneburit att olika lagar skärpts och att kontrollen ökats. Socialdemokraterna har i riksdagen krävt att ytterligare steg mot ökad kontroll skall tas. Enligt vår uppfattning är det angeläget att även andra vägar provas. Genom att undersökningar görs om orsakerna till och effekterna av den ekonomiska kriminaliteten erhålls ett bättre beslutsunderlag för vilka åtgärder som bör vidtas. Införandet av sanktioner innebär inte alltid att det icke önskvärda beteendet omedelbart upphör. Ofta är det effektivare att genom rådgivning och stöd uppnå det avsedda resultatet. En möjlighet som bör provas härvidlag är att ge nystartade företag hjälp med att få igång sina administrativa rutiner som bokföring, kontakter med myndigheter m. m.

Alla brott som begås på det här området är inte en följd av moget övervägande utan en följd av okunnighet och svårigheter att handskas med administrativa frågor. I dessa fall är inte lösningen att öka kontrollen. I stället bör enligt vår uppfattning lagstiftningsarbetet bedrivas så att behovet av kontroll minskar. Detta innebär naturligtvis inte att möjligheterna att genom olika åtgärder bekämpa den medvetna och organiserade ekonomiska brottsligheten får eftersättas.

Det finns även starka skäl att pröva modeller som till sin natur är självkontrollerande. Ett exempel på en sådan modell är införandet av avdragsrätt för reparationer på i dag schablontaxerade villor vilket vid flera tillfällen föreslagits från centerhåll. Genom den här metoden ges villaägaren ett starkt motiv för att begära kvitton av den hantverkare han anlitat och på så sätt tvingas också den sistnämnde att redovisa sin inkomst.

Även på myndighetssidan kan mycket göras för att åstadkomma en bättre organisation. I dag är de myndigheter som en företagare har att hålla kontakt med i sin verksamhet uppdelade. Det är bara den lokala skattemyndigheten som i de flesta fall finns på någorlunda nära håll. Andra myndigheter är oftast så belägna att någon personlig kontakt inte kan tas. Arbetsgivaravgiften handläggs av riks försäkringsverkets avgiftsbyrå som är belägen i Stockholm. Mervärdesskatten handläggs av länsstyrelsernas mervärdesskatteenhet som är belägen i residensstaden.

Registreringen av firma resp. aktiebolag sköts av länsstyrelsens handelsregister resp. patent- och registreringsverkets bolagsbyrå, den sistnämnda belägen i Sundsvall. En lokal samordning av de myndigheter som handlägger samhällets kontakter med företag vore en betydande förenkling åtgärd för företagen. Det skulle möjliggöra att i princip endast en kontakt med myndigheten skulle räcka för att klara ut alla de åligganden som en näringsidkare har gentemot samhället. Det skulle leda till att denna på en gång kom att omfattas av de regelsystem som gäller för företagets drift. Problemet med resterande skatter och avgifter som uppkommer på grund av den

tid det tar från det företaget lämnat sin första deklaration och till dess några preliminära utdebiteringar görs skulle minimeras. Detta är ytterligare ett exempel på en positiv åtgärd som uppnår mycket bättre resultat än det ensidiga förlitandet på kontrollåtgärder.

C. Ökade informationsinsatser

För att åstadkomma en bestående minskning av omfattningen av den ekonomiska brottsligheten krävs det ett helt annat medvetande hos den stora allmänheten. Vi har i dag, som vi även redovisat ovan, ett i allmänna ordalag kraftigt fördömande av de människor som begår ekonomiska brott. Tidningar redovisar i stort uppslagna artiklar kriminella aktiviteter, och man beklagar sig över samhällsinstansernas oförmåga att komma till rätta med problemen. Samtidigt är många människor mycket överseende med gärningar av denna typ, som begås i deras omedelbara närhet. Det kan t.ex. gälla bilverkstaden som gör hälften av sina jobb kvittolöst eller hantverkaren som utför vita arbeten på dagen och svarta på kvällar och helger. Ett klart symptom på att denna inställning kommit att bli alltmer utbredd är den omfattande kritik som drabbat förslaget att bl. a. villaägare skall lämna uppgift om till vilka hantverkare man betalt ersättningar under året. Förslaget som har till syfte att komma åt anlitandet av hantverkare som inte sköter sina åligganden gentemot samhället har missförståtts och kommit att uppfattas som en inskränkning i den enskildes privatliv och som ett krav på den enskilde att uppträda som angivare. I stället är det ett helt normalt förfarande som krävs och som redan innan lagen trädde i kraft var det vanliga på många områden. Skyldigheten att lämna kontrolluppgift när man betalt lön eller uppdragsersättning överstigande 100 kr. har för övrigt gällt sedan lång tid tillbaka.

För att uppnå detta medvetande hos allmänheten erfordras informationskampanjer i betydande omfattning. Genom att få en aktiv medverkan från allmänheten kan betydande resultat uppnås. Den som begår ett ekonomiskt brott är i allmänhet helt beroende av att ha omgivningens acceptering av förfarandet. För kvittolösa transaktioner krävs det naturligtvis att även kunden medverkar. Därför kan en kampanj mot ekonomisk brottslighet ha en mycket stor betydelse som förebyggande åtgärd.

Medel för sådana informationsinsatser bör kunna tas inom ramen för de informationsanslag som myndigheter som RSV, RFV, BRÅ, rikspolisstyrelsen m. fl. har redan i dag. Ett i dagarna aktuellt exempel på en informationsinsats som hade kunnat utnyttjas än bättre är den från RSV utskickade foldern om skyldigheten att redovisa vissa uppdragsersättningar. Ett annat är deklarationshandledningen Dags att deklarerar, som också når alla hushåll.

Det krävs också att ansträngningar görs att förenkla lagstiftningen på det här området. Särskilt när det gäller lagar som vänder sig till en bred

allmänhet är det viktigt att lagtexten utformas så att den utan svårigheter blir förstådd.

D. Omfördela resurserna

I budgetpropositionen redovisas att 100 tjänster för trafikövervakning skall dras in och överföras för att bekämpa ekonomisk brottslighet. Vi är av den uppfattningen att denna omfördelning bör ske på regional nivå. Inom vissa distrikt är det bättre att omfördelningen av tjänster sker på andra verksamhetsområden än trafiken. Även om antalet trafikolyckor och framför allt olyckor med dödlig utgång varit i avtagande alltsedan högertrafikomläggningen 1967, så är ändå antalet olyckor förfärande stort.

Vi anser att en fortsatt prövning av vilka omfördelningar som är möjliga bör göras. Detta bör lämpligen ske inom ramen för 1981 års polisberednings (Ju 1981: 02) arbete.

Det är vidare angeläget att även åklagare och domstolar ges resurser att klara den tillströmning av mål som den ökade satsningen på bl. a. ekonomiska rotlar inom polisen får till följd. Även dessa resurser måste komma fram genom omfördelningar. Genom en samordning av brottmåls- och skatteprocesserna, vilket riksdagen på centerinitiativ uttalat sin sympati för, torde en avsevärd effektivisering av domstolshandläggningen kunna uppnås.

Domstolsverket resp. riksåklagaren bör ges i uppdrag att undersöka vilka möjligheter till ytterligare omfördelningar och omprioriteringar utöver vad som föreslås i budgetpropositionen som kan finnas. Även omfördelningar från andra av departementets områden bör prövas för att uppnå en effektivare och snabbare lagföring av de ekonomiska brottslingarna.

Det är även viktigt att förstärka polis- och åklagarmyndigheternas förmåga att handlägga dessa ärenden. Genom inrättandet av de ekonomiska rotlarna har polisens möjligheter förstärkts kraftigt. Denna förstärkning bör fortsätta. Polisväsendet har även tillfört personal med särskild utbildning och erfarenheter på det ekonomiska området. I budgetpropositionen aviseras att åklagarväsendet skall tillföras en sådan tjänst. Detta är enligt vår uppfattning helt otillräckligt. Även här borde det genom omfördelning vara möjligt att genomföra en större satsning.

E. Förbättra utbildning och rekrytering

Utbildning av tjänstemän och rekryteringen till tjänster inom polis- och åklagarväsendena med uppgift att bekämpa ekonomisk kriminalitet bör ses över. Som ett underlag för denna översyn bör en revisionsrapport från riksrevisionsverket (RRV) med titeln Polisens åtgärder mot ekonomisk brottslighet (Dnr 1979: 1302) kunna ligga till grund. Rapporten gäller i

första hand polisverksamheten men i stort sett samma rekryteringsprinciper, med justering för de formella krav som ställs för erhållandet av åklagartjänst, bör kunna tillämpas inom åklagarväsendet.

Av särskilt intresse är förslaget att inrikta rekryteringen mot speciella målgrupper som t. ex. elever vid den treåriga ekonomiska gymnasielinjen. Vidare bör aspiranter med särskilt intresse och fallenhet för spaning och utredning av ekonomiska brott ges möjlighet att relativt snabbt specialisera sig på detta område. I innevarande budget har polisen erhållit resurser att anställa fyra kvalificerade ekonomer. Enligt vår uppfattning är det angeläget att ytterligare förstärka polisorganisationen med personer som har en kvalificerad ekonomisk och/eller juridisk utbildning. En annan väg som bör kunna prövas är anlita konsulter för vissa utredningsuppgifter. Särskilt vid omfattande utredningar kan det vara lämpligast att utnyttja personal utanför den ordinarie organisationen. Det måste också finnas stora möjligheter för personal som redan finns i organisationen att genom intern eller extern (exempelvis universitetsstudier) vidareutbildning skaffa sig erforderliga kunskaper för att kunna tjänstgöra vid de ekonomiska rotlarna. Vi hälsar därför med tillfredsställelse att såväl polis som åklagare i årets budgetproposition tilldelats särskilda medel för specialutbildning. Enligt vår uppfattning bör dock inte detta anslag, vilket är fallet i propositionen, vara en engångsanvisning, utan medel bör utgå till dess erforderlig kapacitet på området har byggts upp.

F. Ökad samverkan

BRÅ fick genom ett beslut den 28 juni 1979 uppdraget att inom ramen för det pågående översynsarbetet granska bestämmelserna om informationsutbyte och anmälningsskyldighet mellan myndigheterna samt föreslå behövliga lagstiftningsåtgärder. Vidare skulle BRÅ arbeta ut förslag till en bestämmelse som skulle komplettera reglerna om sekretess mellan myndigheter i det förslag till en ny sekretesslag som regeringen samtidigt lade fram.

BRÅ tillkallade en särskild arbetsgrupp för att utföra detta uppdrag. Gruppen lade fram promemorian (BRÅ PM 1980: 4) Informationsutbyte mellan myndigheter. En lägesrapport. Denna promemoria låg sedan till grund för proposition 1980/81: 78 som antogs i riksdagen under 1980/81 års riksmöte. I promemorian och propositionen befanns att den nya sekretesslagen inte skulle medföra några förändringar av de hittillsvarande reglerna för utbyte mellan olika myndigheter.

Arbetet inom arbetsgruppen har fortsatt och man skall avge en rapport om översynen av reglerna om myndigheternas uppgifts- och anmälningsskyldighet. Det är enligt vår uppfattning angeläget att detta arbete utförs med största skyndsamhet och att regeringen efter att promemorian framlagts snarast vidtar åtgärder för att förbättra samordningen mellan olika

myndigheter. Regeringen bör härvid även pröva möjligheterna att införa utbytestjänstgöringar mellan olika statliga myndigheter på detta område så att en större kunskap och förståelse för resp. myndighets ansvarsområde kan uppnås. Det är vidare viktigt att i resp. myndighets interna utbildning lägga in moment om andra myndigheters verksamhet.

G. Förebygg ekonomisk brottslighet

De allmänpreventiva effekterna har i konsekvens med vad vi anført ovan om orsakerna till ekonomisk kriminalitet särskilt stor betydelse på detta område. Att förhindra och förebygga brott är de rättsvårdande instansernas viktigaste uppgift; härigenom orsakas också samhället det lägsta kostnaderna.

En mycket effektiv förebyggande åtgärd som beslutades av riksdagen under 1982 är möjligheterna för länsstyrelserna att dra in tillstånden att servera alkoholdrycker för att bekämpa ekonomisk misskötsamhet eller brottslighet. Förslaget som kom från socialdepartementet innebär i stora drag följande. Reglerna om omprövning av befintliga tillstånd att försälja alkoholdrycker förtydligas. Detta tar främst sikte på tillstånd till servering av starkare alkoholdrycker än öl, dvs. spritdrycker, vin och starköl. Det klargörs att ett redan givet tillstånd kan återkallas då tillståndshavaren visar ekonomisk misskötsamhet och därmed inte längre kan anses lämplig att driva rörelse med servering av alkoholdrycker.

En annan liknande metod som utretts (Ds B 1982: 1: Skattekontroll av leverantörer till stat och kommun) är att tillåta att i den offentliga upphandlingen tas hänsyn till om anbudsgivaren skött sina åligganden gentemot samhället. Ett genomförande av utredningens förslag skulle innebära att endast seriösa näringsidkare får möjlighet att sluta avtal med statsverket eller enskilda kommuner och landsting.

Vi anser att detta är ett bra sätt att förebygga ekonomisk brottslighet och att förmå personer som inte fullgjort sina skyldigheter att träffa uppgörelser med kronofogdemyndigheterna om avbetalningsplaner. Självfallet måste hindren för näringsidkarens verksamhet omedelbart hävas när han gjort vad som är möjligt för att klara upp sina affärer.

Enligt vår uppfattning bör det undersökas om det även på andra områden kan ställas upp liknande incitament till skötsamhet som vi redovisat ovan.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att arbetet med att bekämpa den ekonomiska brottsligheten bedrivs i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen under punkterna:

- a) forskning om orsaker och effekter
- b) självkontrollerande system
- c) ökade informationsinsatser
- d) omfördela resurserna
- e) förbättra utbildning och rekrytering
- f) ökad samverkan samt
- g) förebygg ekonomisk brottslighet

Stockholm den 21 januari 1983

STIG JOSEFSON (c)

GUNILLA ANDRÉ (c)

